

УДК 71(477.81)

**ПРИНЦИПИ ВПОРЯДКУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ОТГ ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ
ЕЛЕМЕНТІВ БЛАГОУСТРОЮ (НА ПРИКЛАДІ БЛОКРИНИЦЬКОЇ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)**

М. І. Лустюк

студентка 2 курсу, група АМ-21, навчально-науковий інститут будівництва та архітектури
Науковий керівник – ст. викладач Л. Ю. Бондарчук

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

В статті різносторонньо розглянуто проблематику формування сучасного середовища життєдіяльності людини в ОТГ на основі архітектурно-дизайнерського проектування місцевого середовища із застосуванням системи елементів благоустрою.

Ключові слова: територіальна громада, благоустрій території, об'єкт благоустрою, територія загального користування.

В статье рассмотрена проблематика формирования современной среды жизнедеятельности человека в ОТО на основе архитектурно-дизайнерского проектирования местной среды с применением системы элементов благоустройства.

Ключевые слова: территориальная община, благоустройство территории, объект благоустройства, территории общего пользования.

The article comprehensively considers the issue of the formation of the modern environment of human life in OTG based on the architecture and design of the local environment with the use of a system of landscaping elements.

Keywords: territorial community, landscaping, landscaping object, common area.

Основними проблемами в Україні, які спричиняють недостатній рівень архітектурно-дизайнерського благоустрою різних видів територій є не достатня увага до естетичних якостей забудови, відсутність зацікавленень людей та їх активної участі у формуванні якісного архітектурного середовища. Не враховуються історико-культурні традиції, природно-екологічні умови, переважають споживацькі інтереси щодо використання територій та цілеспрямоване підпорядкування архітектури інтересам будівельного комплексу. На сьогодні цивілізація створює для природи та життя й здоров'я людини загрози, тому існує незаперечна необхідність здійснення заходів щодо застосування елементів благоустрою відповідно до принципів сталого розвитку, який характеризується низьким рівнем втручання в природне середовище, активною екологічною політикою з метою його збереження для майбутніх поколінь. Ці та інші проблеми загального характеру породжують певні недоліки щодо благоустрою територій на локальному рівні.

Загальне визначення міського благоустрою та розвиток концептуальних підходів викладено в роботах Л. А. Велихова, В. Н. Денисова, А. С. Степанівської та ін. Багатьма авторами було розвинуто теоретичні підходи щодо організації благоустрою, а також, наприклад, благоустрою засобами озеленення (А. В. Занадворова, В. Б. Зотов, Ю. Л. Хотунцев та ін.), а М. Н. Петров, П. В. Ситін і З. Х. Френкель вдосконалювали певні поняття благоустрою на муніципальному рівні. Парфентьева І. О., Мельник Ю. А.,

Олексин Х. А., Шевчук Т. В. присвятили свої статті особливостям благоустрою території центральної частини сіл в аспекті об'єднання територіальної громади.

Методика досліджень включає в себе порівняльний аналіз проектування існуючих закордонних та вітчизняних елементів благоустрою території при впорядкуванні ОТГ; опрацювання та систематизацію літератури; логічно-просторове моделювання; функціональне моделювання.

Завданням статті є: вивчення основних принципів впорядкування території ОТГ і застосування елементів благоустрою; систематизація складових, інших вихідних даних, які підпадають під поняття благоустрою, визначення системоутворюючих елементів об'єктів благоустрою та напрямків впорядкування території Білокриницької ТГ з їх застосуванням.

У квітні 2014 року Кабінетом Міністрів України була затверджена концепція реформування органів місцевого самоврядування [2, С. 236]. Базовим напрямком даної реформи є формування об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Створення сільських ТГ відбувається шляхом об'єднання територій кількох сіл з визначенням осередку громади. Важливою складовою розвиненої територіальної громади є правильне просторове планування, яке дозволяє: раціонально формувати простір відповідно до потреб громади та місцевих умов; зберегти екологічні, культурні та ландшафтні цінності; врахувати економічні та соціальні умови ОТГ [7].

Відповідно до чинного законодавства [3], яке у дослідженні прийнято базовим, розрізняють: систему благоустрою населених пунктів; суб'єкти та об'єкти благоустрою населених пунктів, окремо – об'єкти комплексного благоустрою; елементи (частини) об'єктів благоустрою. Серед завдань благоустрою, як системи, є визначення як правових відносин, так і теоретичних і прагматичних підходів щодо якісного забезпечення життєдіяльності населення: управління у сфері благоустрою населених пунктів; визначення суб'єктів та об'єктів у сфері благоустрою населених пунктів; організацію благоустрою населених пунктів; типізацію, стандартизацію і нормування у сфері благоустрою населених пунктів тощо [4, С. 236].

До об'єктів благоустрою населених пунктів належать: території загального користування; прибудинкові території; території будівель та споруд інженерного захисту території; території підприємств, установ, організацій та закріплені за ними території на умовах договору; інші території в межах населеного пункту [3]. Проектування, будівництво та реконструкція об'єктів комплексного благоустрою здійснюються на основі генерального плану населеного пункту ТГ, комплексних транспортних схем та схем організації дорожнього руху, детальних планів територій, планів червоних ліній з урахуванням природно-кліматичних умов тощо.

Метою благоустрою населених пунктів ОТГ є не тільки забезпечення життєдіяльності населення, але й надання умов «затишку» – комфортного перебування в цих населених пунктах завдяки об'єктам благоустрою, а це у більшості випадків території загального користування в селах ОТГ. До них належать парки, сади, сквери та майданчики; пам'ятки культурної та історичної спадщини; вулиці, дороги, провулки, проїзди, пішохідні та велосипедні доріжки; пляжі; кладовища, колумбарії; інші території загального користування, виробничі території; території шкіл, дитячих садків, лікувально-оздоровчі установи; безбар'єрні середовища для маломобільних груп населення та людей з інвалідністю [4].

Відповідно до заходів з благоустрою населених пунктів (відновлення, належного утримання та раціонального використання територій, охорони та організації упорядкування об'єктів благоустрою з урахуванням особливостей їх використання) слід деталізувати їхні елементи (частини):

- покриття вулиць, доріг, проїздів, тротуарів, пішохідних зон і доріжок відповідно до діючих норм і стандартів;

- зелені насадження (у тому числі снігозахисні та протиерозійні) уздовж вулиць і доріг, в парках, скверах, в садах, інших об'єктах благоустрою загального користування, на прибудинкових територіях;
- будівлі та споруди системи збирання і вивезення відходів;
- засоби та обладнання зовнішнього освітлення та зовнішньої реклами;
- технічні засоби регулювання дорожнього руху;
- будівлі та споруди системи інженерного захисту території;
- обладнання (елементи) дитячих, спортивних та інших майданчиків;
- малі архітектурні форми, де мала архітектурна форма – це елемент декоративного чи іншого оснащення об'єкта благоустрою);
- інші елементи благоустрою, визначені нормативно-правовими актами [2, С. 237].

В результаті аналізу закордонного досвіду та науково-проектних робіт щодо застосування елементів благоустрою при впорядкуванні ОТГ було визначено локальні проблеми: низький рівень якості благоустрою територій громадського призначення; недостатня кількість сучасних паркомісць для авто і велосипедів; неналежне оформлення інформаційних знаків; нерозвиненість мережі спортивних парків та парків для дітей; нерозвиненість озелених територій біля житлової забудови; відсутність облаштування малих архітектурних форм залежно від функціонального призначення території; погане освітлення вулиць, тощо [6, С. 174].

Отже, у статті запропоновано деякі шляхи вирішення зазначених проблем у вигляді конкретних рекомендацій, які дозволять сформувати цілісність, естетичність і архітектурно-дизайнерську концепцію населених пунктів Білокриницької територіальної громади. Насамперед, необхідно облаштувати території стоянок індивідуального транспорту, позначене дорожніми знаками згідно з Правилами дорожнього руху. Реконструювати території зупинок міжміського транспорту, які вміщують посадочну площадку і елементи транспортної інфраструктури (покажчики зупинок, лави для сидіння, біовбиральні). У можливих місцях доцільно передбачити створення мережі доріжок для руху велосипедистів за прикладом країн Європи (Нідерланди, Бельгія, Данія). Створити єдину мережу озелених територій загального користування на території сіл Білокриницької ТГ, яка буде складатися з парків, садів, скверів та інших зелених ділянок, із забезпеченням норми озеленення на 1 жителя [6, С. 174]. Передбачити будівництво спортивного парку для екстремальних видів спорту (skateboarding тощо) з трамплінами, доріжками для таких видів відпочинку (рис. 1).

а)

б)

Рис. 1. Зразки облаштування об'єктів благоустрою:
а) Сучасні зупинки; б) Скейтпарк Беер-Шева, Ізраїль [6]

Облаштувати території з малими архітектурними формами різного виду [8; С. 256]: утилітарного призначення масового використання, декоративного призначення, ігрового і фізкультурного, тимчасові споруди тощо (рис. 2) [1; С. 232].

Рис. 2. Зразки облаштування об'єктів благоустрою за допомогою малих архітектурних форм [5]

З метою врахування в дизайні та конструктивному вирішенні елементів благоустрою специфіки архітектурного, історичного, ландшафтного оточення, досягнення найбільшої ефективності розміщення елементів благоустрою в Білокриницькій ТГ запропоновано дотримуватись поділу території на зони: адміністративний центр ТГ; центральна частина сіл; об'єкти культурної спадщини та культових споруд; парки і сквери; відпочинку та рекреаційні території; середовище в межах зон магістральних вулиць.

Втілення принципів благоустрою території, таких як екологічність, безпека, зручність у користуванні, легкість очищення, привабливий зовнішній вигляд, доступність і відкритість дозволить докорінно змінити систему проєктування та будівництва елементів містобудівної інфраструктури як цілісних архітектурно-ландшафтних комплексів. Для отримання реальних результатів було би доцільно проводити просвітницьку роботу серед мешканців ОТГ, підвищувати рівень свідомості мешканців, активізувати залучення місцевих та грантових коштів. Також доцільно було б створити нові «мобільні системи» суб'єктів благоустрою (підрядні служби, проєктні бюро). Важливим є також здійснення дієвого контролю за станом благоустрою територій шляхом створення відповідних служб, які функціонують у деяких країнах Європи (екологічна поліція, будівельна поліція, інші форми нагляду), та впровадження ефективної системи штрафних санкцій та покарань за правопорушення у сфері благоустрою та підтримання цивілізованого порядку на територіях населених пунктів.

Застосування принципів впорядкування території і впровадження заходів благоустрою, дозволить сформувати комфортне, естетичне, повноцінно гармонійне середовище Білокриницької ТГ, що відповідатиме вимогам дизайну та ергономіки, забезпечить потреби мешканців та гостей громади в сучасних комфортних елементах благоустрою. Дана концепція сформує якісно вищий рівень гуманізації території, що, як наслідок, сприятиме суттєвому підвищенню авторитету влади громади.

1. Грашин А. А. Методология дизайн-проектирования элементов предметной среды. Дизайн унифицированных объектов. М. : Архитектура-С, 2004. 232 с.
2. Децентралізація. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005.
3. Про благоустрій населених пунктів : Закон України. URL: <http://www.consumer-cv.gov.ua> (дата звернення: 30.10.2021).
4. Кардаш В., Рубцов Л., Свірко Л. Впорядкування міського середовища із застосуванням елементів благоустрою. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування* : зб. наук. праць. 2015. № 38. С. 237–240.
5. Малі архітектурні форми з творчим підходом майстрів «ОМІ». URL: <https://www.google.com/search?q=%> (дата звернення: 30.10.2021).
6. Панченко Т., Голуб А. Проблеми архітектурно-ландшафтного благоустрою територій. *Архітектурний вісник КНУБА* : зб. наук. праць. 2015. № 5. С. 173–184.
7. Посібник з питань просторового планування для уповноважених органів містобудування та архітектури об'єднаних територіальних громад. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/347/1.pdf> (дата звернення: 30.10.2021).
8. Прагмування та створення малих ландшафтно-архітектурних форм (комплексау): пасобник прагмувальника / пад заг. ред. Г. А. Патаева. Мінск : Мінскгіпрапроект, 2006. 256 с.